

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій

ЕТИКА ЮРИСТА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної роботи
підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальність 081 "Право"
спеціалізація «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»
спеціалізація «Правове забезпечення підприємницької діяльності»;
спеціалізація «Трудове право та правове забезпечення управлінської
діяльності»
для денної та заочної форми навчання

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
кримінального права та правосуддя
Протокол № 1 від 30.08. 2019 року

Чернігів ЧНТУ 2019

Етика юриста. Методичні вказівки для самостійної роботи підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр за спеціальністю 081 «Право» спеціалізація «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»; спеціалізація «Правове забезпечення підприємницької діяльності»; спеціалізація «Трудове право та правове забезпечення управлінської діяльності» для денної та заочної форми навчання / Укл.: Коломієць Н.В. Чернігів: Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету. 2019. 29 с.

Укладач: Коломієць Наталія Володимирівна, професор кафедри кримінального права та правосуддя ЧНТУ, д.ю.н., доцент.

Відповідальний за випуск: Сенченко Н.М., доцент кафедри кримінального права та правосуддя, кандидат юридичних наук.

Рецензент: Селецький Олексій Вікторович, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Етика юриста»	5
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Етика юриста»	5
1.2 Структура навчальної дисципліни	8
1.3.Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю	11
2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ЗАНЯТЬ	12
2.1 Тема 1. Введення в етику	12
2.2 Тема 2. Юридична етика – поняття, структура, види, джерела	13
2.3 Тема 3. Історія юридичної етики в Україні	15
2.4 Тема 4. Міжнародне визнання юридичної етики	15
2.5 Тема 5. Етика відводу і самовідводу	16
2.6 Тема 6. Судовий етикет	18
2.7 Тема 7 Слідча етика	18
2.8 Тема 8. Судова етика	22
2.9 Тема 9. Адвокатська етика	22
2.10 Тема10. Етика державного службовця	24
2.11Тема 11 Етика прокурора	25
2.12 Тема 12. Деформація моральної і професійної свідомості у працівників юридичних професій	27
ДОДАТКИ	28
Додаток А – Орієнтовний перелік питань на залік	28

ПЕРЕДМОВА

Багато юристів намагаються допомогти людям у вирішенні їхніх проблем. Ефективність цієї роботи значною мірою залежить від особистості юриста, його життєвої позиції, поглядів, його моральності. Чи усвідомлюєте ви суспільне значення обраного фаху та високе покликання юриста? Які феномени, пов'язані з моральним життям, ви готові сьогодні проаналізувати? Чи будете ви готові до колізій пов'язаних із дотриманням моральності у власній практиці та моральній оцінці вчинків оточуючих? Як поведете себе у випадку коли стикнетесь із порушенням моралі та професійної етики колегою по роботі? Що будете робити у випадку коли станете перед вибором між життям «по совісті» та діями «за обставинами»? Чи готові ви розбирати суперечливі переплетіння моралі та законності?

Курс «Етика юриста» закладає базу розуміння майбутнім фахівцем кодексу професійної етики юриста. Пояснює складні морально-етичні категорії добра та зла, обов'язку і відповідальності, совісті, вибору, щастя, ідеалу... Озброює знаннями конкретних рецептів поведінки у типових та нетипових ситуаціях, що можуть трапитись на кар'єрному шляху молодого професіонала. Вчить діяти спираючись на міцне підґрунтя морального світогляду і в будь яких обставинах залишатись на «світлому боці».

Ця дисципліна тісно переплітається з філософією, логікою, соціологією, теорією держави і права та складає підґрунтя для адекватного розуміння змісту багатьох правничих дисциплін. При вивченні цієї дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних (звичних) форм роботи – лекція, обговорення питань семінару, а також використовуватимуться робота з текстами, організація диспутів, написання творчого завдання-есе. Вивчаючи цей курс ви матимете можливість долучитись до дискусій з приводу важливих питань суспільної моральності й професійної етики. Думка кожного учасника освітнього процесу стане невід'ємною складовою здобуття відповідей на одвічні питання про межі свободи, совість, обов'язок, критерії справедливості...

Вивчення курсу закінчується складанням підсумкового контролю-заліку.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕТИКА ЮРИСТА»

Тематичний план навчальної дисципліни «Етика юриста»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальна характеристика юридичної етики

Тема 1. Введення в етику

Етика як філософське вчення про мораль і моральність. Виникнення моралі. Мораль і етика: основні поняття. Мораль, її функції і структура. Мораль і право. Етика – вчення про мораль.

Категорії етики. Добро і зло. Справедливість. Обов'язок. Совість. Відповідальність. Честь і гідність. Гуманізм як етичний принцип.

Ситуація морального вибору. Різноманіття етичних систем.

Тема 2. Юридична етика – поняття, структура, види, джерела

Поняття професійної етики. Її значення. Види професійної етики.

Поняття юридичної етики, її значення для професії юриста. Особливе місце етики в професії юриста. Єдність етики і права.

Структура юридичної етики, види і норма юридичної етики. Офіційна етика. Корпоративна етика. Етична норма і правова норма, їх відмінність. Джерела юридичної етики.

Тема 3. Історія юридичної етики в Україні

Судова етика в Україні періоду Російської імперії. Виникнення і розвиток юридичної етики в Російській імперії. Судова реформа 1864 року. А.Ф.Коні – основоположник судової етики в Російській імперії. Роль української інтелігенції в перетворенні судової системи в Російській імперії XIX ст.

Юридична етика в Україні радянського періоду. Революційні події 1917 року у Росії і руйнування судової системи. Юридична етика в Україні сталінського періоду СРСР. Юридична етика в Україні постсталінського періоду СРСР.

Юридична етика в суверенній Україні. Юридична етика в суверенній Україні до прийняття Конституції України 28.06.96 р.

Юридична етика в суверенній Україні після прийняття Конституції України 28.06.96 р., перспективи розвитку юридичної етики в Україні з урахуванням судової системи.

Тема 4. Міжнародне визнання юридичної етики

Документи ООН і їх вплив на розвиток юридичної етики і юридичної деонтології у світі й в Україні. Декларація прав людини, її роль в розвитку юридичної етики. Характеристика Деонтологічного кодексу Європейського співтовариства (жовтень 1988 р.). Документи Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. “Стандарти

незалежності юридичної професії МАЮ” (Нью-Йорк, вересень 1990 р.), їх характеристика. Основні положення про роль адвокатів (Нью-Йорк, серпень 1990 р.), їх характеристика.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Етика відводу і самовідводу. Судовий етикет

Тема 5. Етика відводу і самовідводу

Обставини, що виключають участь у справі судді. Обставини, що виключають участь у справі слідчого. Обставини, що виключають участь у справі захисника. Етична і правова відмінність відводу від самовідводу.

Тема 6. Судовий етикет

Поняття етикету як складової частини етики. Роль судового етикету. Елементи судового етикету. Види і форми професійного етикету юристів. Особиста культура юриста. Зовнішня культура юриста. Службовий етикет юриста.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Характеристика видів юридичної етики

Тема 7. Слідча етика

Основні завдання і характерні риси слідчої діяльності. Принципи здійснення слідчої діяльності. Морально-правові джерела слідчої діяльності.

Єдність законності та моралі в роботі слідчого. Процесуальна незалежність і моральна відповідальність слідчого.

Моральна мотивація тимчасової ізоляції обвинуваченого. Етика карно-процесуального доведення. Моральна цінність права на захист від обвинувачення. Слідчий – потерпілий: етика взаємин. Слідчий – засоби масової інформації: етика спілкування. Етика позаслужбового поведіння слідчого.

Тема 8. Судова етика

Моральні витоки судочинства. Моральні вимоги, що пред’являються до суддів. Єдність законності та моралі в судовій діяльності.

Етика судового процесу. Етика допиту в судовому засіданні. Проблеми гуманності щодо обвинувачених і засуджених. Етика взаємин учасників судового процесу. Етичний аспект взаємовідносин між членами судової колегії. Ставлення суддів до інших учасників процесу.

Етика судової риторики. Античне красномовство. Красномовство слов’ян. Основні вимоги, що пред’являються до судової промови. Основні етапи підготовки судової промови. Збирання матеріалів. Аналіз матеріалів. Систематизація матеріалів і письмова підготовка промови. Мова і стиль судової промови. Засади і функції судової промови.

Тема 9. Адвокатська етика

Загальна характеристика адвокатської діяльності. Основні види юридичної допомоги адвокатів. Основні принципи адвокатури і гарантії адвокатської діяльності. Основні вимоги, що ставляться до адвокатів.

Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні. Поняття і завдання адвокатської етики. Критерії моральності та система адвокатської етики. Професійна культура і майстерність захисника.

Етика угоди про надання юридичної допомоги. Етика прийняття адвокатського доручення на ведення справи. Роль суб'єктивного відношення адвоката до особистості клієнта за укладення угоди про надання правової допомоги. Відмова адвоката від прийнятого доручення на ведення справи. Сутність і значення адвокатської таємниці.

Етика захисту на досудовому слідстві. Судова етика адвоката. Зміст і побудова захисної промови адвоката. Вступна частина захисної промови. Установлення фактичних обставин справи. Аналіз доказів в захисній промові. Обґрунтування кваліфікації злочину в захисній промові. Характеристика особи підсудного в захисній промові. Міркування про цивільний позов, міру покарання в захисній промові. Репліка захисника.

Тема 10. Етика державного службовця

1. Правове забезпечення етики поведінки державних службовців. Знання службового етикету. Принципи етики державного службовця. Правила поведінки державних службовців та Кодекс поведінки державних службовців. Вимоги до поведінки державного службовця. Етика державних службовців: світова практика.

Тема 11. Етика прокурора

Етика судової риторики. Античне красномовство. Красномовство слов'ян. Основні вимоги, що пред'являються до судової промови. Основні етапи підготовки судової промови. Збирання матеріалів. Аналіз матеріалів. Систематизація матеріалів і письмова підготовка промови. Мова і стиль судової промови. Засади і функції судової промови.

Моральні засади процесуальної діяльності прокурора. Етичні питання державного обвинувачення.

Етика взаємовідносин прокурора з іншими учасниками кримінального процесу. Вимоги, що ставляться до працівників прокуратури. Зміст і побудова обвинувальної промови. Етика судового рішення.

Тема 12. Деформація моральної і професійної свідомості у працівників юридичних професій.

Поняття деформації. Деформації моральної свідомості. Професійна деформація правників. Етапи профдеформації. Класифікація осіб, які потрапляють під деформуючий вплив. Профілактичні заходи, щодо зменшення моральної деформації.

1.2. Структура навчальної дисципліни

*Таблиця 1 – Розподіл обсягу годин дисципліни за темами і формами вивчення.
Спеціалізація «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»*

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання							
		Всього		У тому числі					
				Лек.		Пр.		С-р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика юридичної етики									
1	Введення в етику	11	/10	2	/0	2/0		7	/10
2	Юридична етика – поняття, структура, види, джерела	11	/14	2	/2	2/2		7	/10
3	Історія юридичної етики в Україні	12	/9	0	/0	0/0		8	/9
4	Міжнародне визнання юридичної етики	12	/9	0	/0	0/0		8	/9
	Разом за змістовим модулем 1	46	/42	4	/2	4/2		30	/38
Змістовий модуль 2. Етика відводу і самовідводу. Судовий етикет									
5	Етика відводу і самовідводу	14	/15	2	/0	2/0		10/	15
6	Судовий етикет	14	/19	2	/2	2/2		10/	15
	Разом за змістовим модулем 2	28	/34	4	/2	4/2		20	/30
Змістовий модуль 3. Характеристика видів юридичної етики									
7	Слідча етика	9	/11	2	/2	2/2		5	/7
8	Судова етика	9	/7	2	/0	2/0		5	/7
9	Адвокатська етика	9	/7	2	/0	2/0		5	/7

10	Етика державного службовця	5 /7	2 /0	2/0	5 /7
11	Етика прокурора	9 /6	2 /0	2/0	5 /6
12	Деформація моральної і професійної свідомості у працівників юридичних професій.	5 /6	2 /0	2/0	5 /6
Разом за змістовим модулем 3		46 /44	12 /2	12/2	30 /40
Усього годин за дисципліну		120 /120	20 /6	20/6	80 /108

Таблиця 2 – Розподіл обсягу годин дисципліни за темами і формами вивчення спеціалізація «Правове забезпечення підприємницької діяльності»; спеціалізація «Трудове право та правове забезпечення управлінської діяльності»

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної/заочної форми навчання							
		Всього		У тому числі					
				Лек.		Пр.		С.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика юридичної етики									
1	Введення в етику	11 /0	2 /0	2/0				7 /0	
2	Юридична етика – поняття, структура, види, джерела	11 /0	0 /0	0/0				7 /0	
3	Історія юридичної етики в Україні	12 /0	0 /0	0/0				8 /0	
4	Міжнародне визнання юридичної етики	12 /0	0 /0	0/0				8 /0	
Разом за змістовим модулем 1		46 /0	2 /2	2/2				30 /0	
Змістовий модуль 2. Етика відводу і самовідводу. Судовий етикет									
5	Етика відводу і самовідводу	14 /0	2 /0	2/0				10/ 0	

6 Судовий етикет	14 /0	2 /0	2/0	10/ 0
Разом за змістовим модулем 2	28 /0	4 /0	4/0	20 /0
Змістовий модуль 3. Характеристика видів юридичної етики				
7 Слідча етика	9 /0	2 /0	2/0	5 /0
8 Судова етика	9 /0	2 /0	0/0	5 /0
9 Адвокатська етика	9 /0	2 /0	2/0	5 /0
10 Етика державного службовця	5 /0	2 /0	2/0	5 /0
11 Етика прокурора	9 /0	2 /0	2/0	5 /0
12 Деформація моральної і професійної свідомості у працівників юридичних професій.	5 /0	0 /0	2/0	5 /0
Разом за змістовим модулем 3	46 /0	10 /0	8/0	30 /0
Усього годин за дисципліну	90 /0	16 /0	14/0	60 /0

1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Етика юриста»

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- поточне тестування після вивчення кожної теми;
- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- оцінка за самостійну роботу;
- залік.

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із студентами під час лекцій, практичних занять та консультацій.

Бали, які набрані студентом під час поточного контролю, дораховуються до модульних оцінок.

В кінці семестру, студент може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на екзамені. Складання заліку/екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для студентів, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо студент виконав всі види робіт протягом семестру (з мінімальними вимогами до знань) та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен. Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Семестровий контроль за результатами вивчення дисципліни проводиться в останній атестаційний тиждень семестру (сесію) шляхом зваженого додавання результатів модульного контролю. Екзаменаційні/залікові білети знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Робота на семінарському занятті

Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово з тієї чи іншої теми. Викладач викликає декілька студентів та пропонує їм для вирішення задачі, які студент повинен вирішити самостійно в письмовому вигляді з необхідною аргументацією та посиланням на законодавство. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати їй правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне і обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ЕТИКИ

Тема 1. ВВЕДЕННЯ В ЕТИКУ

Питання для самостійного опрацювання

- 1.Етика як філософське вчення про мораль і моральність.
- 2.Виникнення моралі.
3. Мораль і етика: основні поняття. Мораль, її функції і структура.

Мораль і право. Етика – вчення про мораль.

- 4.Категорії етики.
5. Етичний принцип.
6. Ситуація морального вибору.

Запитання для самоконтролю

1. Що є предметом етики? Чому етика є філософською наукою?
2. Які сфери людського життя становлять особливий інтерес з погляду моралі? Обґрунтуйте Вашу точку зору.
3. Які основні компоненти моралі Ви могли б виділити?
4. Які специфічні риси характеризують моральну норму?
5. Чим відрізняються принципи від норм моралі?

6. Що таке моральна цінність? Які потреби людського суб'єкта вона задовольняє?

7. Як Ви розцінюєте перспективи моральних цінностей у сучасному українському суспільстві? Обґрунтуйте свою позицію.

8. Чи існує прогрес у розвитку моралі?

9. Назвіть сучасні етичні проблеми, що пов'язані із принципом індивідуалізму.

Література

1. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво „Новий Світ – 2000”, 2011 – 308 с.

2. Етика: навч. посібник / за ред. В. О. Лозового – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.

3. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, Петришин О.В. – Харків: Право, 2004. – 176с.

4. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. / Малахів В. А. . –К. : Либідь, 2006. – 384 с.

5. Мовчан В. М. Етика: навчальний посібник. / Мовчан В. М. – К. : Знання, 2007. – 483 с.

6. Професійна етика: навчальний посібник / В.П. Бралатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г.Здирко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.

Тема 2. ЮРИДИЧНА ЕТИКА – ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ВИДИ, ДЖЕРЕЛА

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття професійної етики. Її значення.
2. Види професійної етики.
3. Поняття юридичної етики, її значення для професії юриста.
4. Особливе місце етики в професії юриста. Єдність етики і права.

5. Структура юридичної етики, види і норма юридичної етики.
6. Офіційна етика. Корпоративна етика.
7. Етична норма і правова норма, їх відмінність.
8. Джерела юридичної етики.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте визначення основних естетичних категорій (прекрасне, піднесене, трагічне, комічне, драматичне).
2. Що вважається традиційним предметом естетики?
3. Охарактеризуйте основні форми естетичного.
4. Визначить категорію естетики, яка виступає мірою для інших категорій?
5. Яку роль відіграє мистецтво у формуванні людської чуттєвості?
6. Розкрийте сутність поняття „естетичний досвід”.
7. Покажіть людську діяльність як джерело естетичного.
8. Яким терміном можна позначити особливий почуттєвий стан, пов’язаний з духовним очищенням особистості, гармонією самопочуттів?
9. Яка функція мистецтва передбачає розвиток творчих здібностей, синтез художності з практичною діяльністю людини?

Література

1. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво „Новий Світ – 2000”, 2011 – 308 с.
2. Етика: навч. посібник / за ред. В. О. Лозового – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.
3. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, Петришин О.В. – Харків: Право, 2004. – 176с.
4. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. / Малахів В. А. . –К. : Либідь, 2006. – 384 с.

5. Мовчан В. М. Етика: навчальний посібник. / Мовчан В. М. – К. : Знання, 2007. – 483 с.

6. Професійна етика: навчальний посібник / В.П. Бралатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г.Здирко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.

Тема 3. ІСТОРІЯ ЮРИДИЧНОЇ ЕТИКИ В УКРАЇНІ

Питання для самостійного опрацювання

1. Судова етика в Україні періоду Російської імперії.
2. Юридична етика в Україні радянського періоду.
3. Юридична етика в суверенній Україні.
4. Міжнародне визнання юридичної етики.

Література

1. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво „Новий Світ – 2000”, 2011 – 308 с.

2. Етика: навч. посібник / за ред. В. О. Лозового – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.

3. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, Петришин О.В. – Харків: Право, 2004. – 176с.

4. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. / Малахів В. А. . –К. : Либідь, 2006. – 384 с.

5. Мовчан В. М. Етика: навчальний посібник. / Мовчан В. М. – К. : Знання, 2007. – 483 с.

6. Професійна етика: навчальний посібник / В.П. Бралатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г.Здирко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.

Тема 4. МІЖНАРОДНЕ ВИЗНАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ЕТИКИ

Питання для самостійного опрацювання

1. Документи ООН і їх вплив на розвиток юридичної етики і юридичної деонтології у світі й в Україні.

2. Декларація прав людини, її роль в розвитку юридичної етики.

3. Характеристика Деонтологічного кодексу Європейського співтовариства (жовтень 1988 р.). Документи

4. Міжнародної асоціації юристів, що стосуються питань юридичної етики і юридичної деонтології. “

5. Стандарти незалежності юридичної професії МАЮ” (Нью-Йорк, вересень 1990 р.), їх характеристика.

6. Основні положення про роль адвокатів (Нью-Йорк, серпень 1990 р.), їх характеристика.

Література

1. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво „Новий Світ – 2000”, 2011 – 308 с.

2. Етика: навч. посібник / за ред. В. О. Лозового – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.

3. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, Петришин О.В. – Харків: Право, 2004. – 176с.

4. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. / Малахів В. А. . –К. : Либідь, 2006. – 384 с.

5. Мовчан В. М. Етика: навчальний посібник. / Мовчан В. М. – К. : Знання , 2007. – 483 с.

6. Професійна етика: навчальний посібник / В.П. Бралатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г.Здирко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕТИКА ВІДВОДУ І САМОВІДВОДУ. СУДОВИЙ ЕТИКЕТ

ТЕМА 5. ЕТИКА ВІДВОДУ І САМОВІДВОДУ

Питання для самостійного опрацювання

1. Обставини, що виключають участь у справі судді.
2. Обставини, що виключають участь у справі слідчого.
3. Обставини, що виключають участь у справі захисника.
4. Термін «інші обставини», що виключають участь у справі судді, слідчого, адвоката.
5. Етична відмінність між: відводом і самовідводом.

Виконання ситуативних завдань

Ситуація 1

Ви слідчий. Вам доручається вести справу, порушену за фактом вчинення злочину. У процесі розслідування з'ясовується, що особа, підозрювана у вчиненні тяжкого злочину Ваш колишній однокласник по школі, що наніс Вам у дитинстві багато образ і спричинив неприємності. Природно, що Ви відноситеся до нього дуже неприязно.

Ситуація 2

Ви суддя. Готуючись до розгляду карної справи, Ви дізнаєтеся, що один з підсудних молодша особа, яка раніше дружила з Вашою сестрою. Він часто бував у вас в гостях, у Вас залишилися добрі стосунки, хоча дуже давно не бачилися.

Ви міркуєте: як Вам слід поступити?

Ситуація 3

Ви суддя, і маєте розглядати цивільну справу щодо розділу майна на значну суму. Випадково Ви довідуєтеся, що позивач у справі близький родич голови районної адміністрації, з яким у Вас склалися неприязні стосунки. Ваші дії.

Література

1. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво „Новий Світ – 2000”, 2011 – 308 с.
2. Етика: навч. посібник / за ред. В. О. Лозового – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.
3. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, Петришин О.В. – Харків: Право, 2004. – 176с.

4. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. / Малахів В. А. . –К. : Либідь, 2006. – 384 с.
5. Мовчан В. М. Етика: навчальний посібник. / Мовчан В. М. – К. : Знання , 2007. – 483 с.
6. Професійна етика: навчальний посібник / В.П. Бралатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г.Здирко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.

ТЕМА 6. СУДОВИЙ ЕТИКЕТ

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття етикету як складової частини етики.
2. Роль судового етикету.
3. Елементи судового етикету.
4. Види і форми професійного етикету юристів.
5. Поняття офіційного судового етикету.
6. Зовнішній виглядучасника судового засідання як елементуетикету.
7. Етикет робочого спілкування учасників судового процесу.
8. Внутрішній стан учасника судового процесу.

Змістовий модуль 3. Характеристика видів юридичної етики

Тема 7.СЛІДЧА ЕТИКА

Питання для самостійного опрацювання

1. Єдність законності і моралі в роботі слідчого.
2. Процесуальна незалежність і моральна відповідальність слідчого.
3. Етика карно-процесуального доведення.
4. Слідчий – потерпілий: етика взаємин.
5. Слідчий – засоби масової інформації.
6. Моральні основи тимчасової ізоляції особи від суспільства.

7. Моральні основи карно-процесуального доведення.
8. Моральну цінність конституційного права людини на захист від обвинувачення.
9. Особливість етики взаємин слідчого з особами, що потерпіли від злочину.
10. Особливості взаємин слідчого зі ЗМІ.
11. Етика позаслужбового поведження слідчого.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть загальні моральні вимоги до діяльності слідчого.
2. Які особливості етики провадження слідчих дій?
3. Перерахуйте запобіжного заходу.
4. Які є моральні основи обрання запобіжних заходів?

Література

1. Гусарєв С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): навч. посібник / С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров. – [2-ге вид., перероб.]. – К. : Знання, 2006. – 488 с.
2. Етика : навч. посіб. / В. О. Лозовой та ін.; за ред. В. О. Лозового ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 223 с.
3. Козляковський П. А. Етика. Етика права. Етика юридичної діяльності: навч. посіб. / Козляковський П. А., Козляковський А. П. – [2-е вид., допов. і переробл.]. – Миколаїв : Дизайн і поліграфія, 2012. – 398 с.
4. Лозовой В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовой, О. В. Петришин ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2004. – 172 с.
5. Парасюк В. М. Професійна етика слідчого органів внутрішніх справ : навчальний посібник / В. М. Парасюк ; Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – Л. : [б.в.], 2004. – 68 с.

6. Професійна етика та культура поведінки працівника органів внутрішніх справ України: метод. посіб. для працівників ОВС / В. Л. Ортинський та ін.; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – Л. : ЛьвДУВС, 2009. – 128 с.

7. Професійна етика юриста : підручник / В. С. Бліхар та ін. ; за ред. проф. В. С. Бліхара ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів ; Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. - 357 с.

8. Сливка С. С. Юридична деонтологія: правнича етика. Професійна культура: підручник / С. С. Сливка ; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Атіка, 2006. – 295 с.

9. Уманець О.В. Етикет у просторі спілкування та професійній діяльності юриста: навч. посіб.. / О. В. Уманець, М. В. Ценко. – Х. : Колегіум, 2011. – 147 с.

10. Фіолевський Д. П. Юридична етика : підручник / Д. П. Фіолевський. – К. : Алерта, 2011. – 288 с.

Тема 8.СУДОВА ЕТИКА

Питання для самостійного опрацювання

1. Історичне призначення судової діяльності.
2. Моральні основи судової діяльності.
3. Єдність законності та моралі в судовій діяльності.
4. Поняття етичної сторони судового процесу.
5. Етика допиту в судовому засіданні.
6. Етика взаєминучасників судового процесу?
7. Визначення етики судової риторики.
8. Етика судового рішення.
9. Етика поза судової поведінки.

Література.

1. Бралатан В. П. Професійна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко; Вінниц. держ. аграр. ун-т. – К.: Центр учбової л-ри, 2011. – 251 с.
2. Гусарєв С. Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: навч. посіб. / С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров. - 4-те вид., стер. - К.: Знання, 2010. - 495 с
3. Етика: навч. посіб. / [В. О. Лозовой та ін.]; за ред. В. О. Лозового; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 223 с.
4. Етика та естетика: навч. посіб. / Ортинський В. Л. [та ін.]; під заг. ред. М. П. Гетьманчука; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Л.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 319 с.
5. Лозовой В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовой, О. В. Петришин; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2004. – 172 с.
6. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посіб. для підгот. до заліків та іспитів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків: Право, 2017. - 83 с.
7. Правила поведінки працівника суду та Коментар / Держ. суд. адмін. України, Рада суддів України; підгот.: О. Булка та ін.. - К. : [б. в.], 2010. - 39 с.
8. Професійна етика юриста: підручник / [В. С. Бліхар та ін.; за ред. проф. В. С. Бліхара]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів; Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. - 357 с.
9. Сливка С. С. Юридична деонтологія: підручник / С. С. Сливка; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Ін-т права та психології. – [вид. 6-те.]. – Київ: Атіка; Харків: Право, 2015. – 295с.
10. Уманець О.В. Етикет у просторі спілкування та професійній діяльності юриста: навч. посіб. / О. В. Уманець, М. В. Ценко. – Х.: Колегіум, 2011. – 147 с.

11. Фіолевський, Д. П. Юридична етика: підручник / Д. П. Фіолевський. – К.: Алерта, 2011. – 288 с.

12. Закон України «Про судоустрій і статус суддів. – Редакція від 15.12.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

13. Кодекс суддівської етики, затверджений Рішенням XI чергового з'їзду суддів України 22 лютого 2013 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki%281%29.pdf>.

Тема 9. АДВОКАТСЬКА ЕТИКА

Питання для самостійного опрацювання

1. Правові етичні основи адвокатської діяльності в Україні.
2. Етика угоди про надання юридичної допомоги.
3. Етика захисту на досудовому слідстві.
4. Судова етика адвоката.
5. Етика адвокатської угоди про надання правової допомоги.
6. Роль суб'єктивного відношення адвоката до клієнта.
7. Проблема відмови адвоката від прийнятого доручення на ведення справи.
8. Сутність і значення інституту адвокатської таємниці.
9. Етичні межі захисту.
10. Корпоративна етика адвоката.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення правового етичного статусу адвоката в Україні.
2. Яка роль професійної етики в діяльності адвокатів?
3. Які етичні принципи регламентує Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»?
4. У чому полягає суть основних моральних проблем у діяльності адвоката?

5. Чому принцип незалежності вважається одним з основних у професії адвоката?

6. Які вимоги принципу конфіденційності?

7. У чому полягають принципи сумлінності і чесності професійної етики адвоката?

Література.

1. Бакаянова Н. М. Этические принципы адвокатуры в Украине / Н. М. Бакаянова; Одесская национальная юридическая академия. - О.: Юридична література, 2005. - 151 с.

2. Барщевский М. Ю. Адвокатская этика / М. Ю. Барщевский. - 2. изд., испр. - М.: Профобразование, 2000. - 312 с.

3. Бралатан В. П. Професійна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко; Вінниц. держ. аграр. ун-т. – К.: Центр учбової л-ри, 2011. – 251 с.

4. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. - 4-те вид., стер. - К.: Знання, 2010. - 495 с

5. Єлов В.А. Основи адвокатської етики: посіб. викл. / В. Єлов. – К.: Прецедент, 2010. – 132 с.

6. Козляковський П. А. Етика. Етика права. Етика юридичної діяльності: навч. посіб. / Козляковський П. А., Козляковський А. П. – [2-е вид., допов. і переробл.]. – Миколаїв: Дизайн і поліграфія, 2012. – 398 с.

7. Лозовой В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовой, О. В. Петришин; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Право, 2004. – 172 с.

8. Петришин О. В. Юридична деонтологія: посіб. для підгот. до заліків та іспитів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків: Право, 2017. - 83 с.

9. Професійна етика юриста: підручник / [В. С. Бліхар та ін.; за ред. проф. В. С. Бліхара]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів; Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. - 357 с.

10. Сливка С. С. Юридична деонтологія: підручник / С. С. Сливка ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Ін-т права та психології. – [6-те. вид.]. – Київ : Атіка ; Харків : Право, 2015. – 295 с.

11. Фіолевський Д.П. Адвокатура: підручник / Д. П. Фіолевський; Донецький ун-т економіки та права. Кафедра державно-правових дисциплін. – Донецьк: ДонУЕП, 2006. – 329 с.

12. Фіолевський, Д. П. Юридична етика: підручник / Д. П. Фіолевський. – К. : Алерта, 2011. – 288 с.

13. Юридична деонтологія: підручник / [С. П. Погребняк та ін.]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Нац. акад. прав. наук України О. В. Петришина; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків: Право, 2014. - 245 с.

14. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». – Редакція від 5.01.2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

15. Правила адвокатської етики. Затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zib.com.ua/files/PravilaAdvokatskojiEtiki2017.pdf>

ТЕМА 10. ЕТИКА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття службового етикету
2. Основні принципи службового етикету
3. Етичні кодекси державних службовців
4. Етика державних службовців. Світова практика

Література

1. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво „Новий Світ – 2000”, 2011 – 308 с.
2. Етика: навч. посібник / за ред. В. О. Лозового – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 224 с.
3. Лозовой В.О. Професійна етика юриста / В.О. Лозовой, Петришин О.В. – Харків: Право, 2004. – 176с.
4. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. / Малахів В. А. . –К. : Либідь, 2006. – 384 с.
5. Мовчан В. М. Етика: навчальний посібник. / Мовчан В. М. – К. : Знання, 2007. – 483 с.
6. Професійна етика: навчальний посібник / В.П. Бралатан, Л.В. Гуцаленко, Н.Г.Здирко. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 252 с.

ТЕМА 11. ЕТИКА ПРОКУРОРА

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття службового етикету прокурора
2. Основні принципи службового етикету прокурора
3. Етичні кодекси прокурора
4. Етика прокурора.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні моральні вимоги до діяльності прокурора.
2. Які є моральні основи Кодексу етики прокурорського працівника?
3. У чому полягає моральне значення судових дебатів?
4. Визначте моральні аспекти обвинувальної промови прокурора

Література:

1. Бевзюк І. М. Професійна комунікативна компетентність майбутнього прокурора: навч. посіб. / І. М. Бевзюк, Л. М. Ширяєва ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Правова єдність : Алерта, 2014. – 223 с.
2. Козляковський П. А. Етика. Етика права. Етика юридичної діяльності: навч. посіб. / Козляковський П. А., Козляковський А. П. – [2-е вид., допов. і переробл.]. – Миколаїв : Дизайн і поліграфія, 2012. – 398 с.
3. Леко Б. А. Юридична етика: навчальний посібник / Б. А. Леко. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2008. – 280 с.
4. Лозовой В. О. Професійна етика юриста / В. О. Лозовой, О. В. Петришин ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2004. – 172 с.
5. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посіб. для підгот. до заліків та іспитів / О. В. Петришин, О. В. Зінченко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2017. – 83 с.
6. Професійна етика юриста : підручник / [В.С.Бліхар та ін. ; за ред. проф. В.С. Бліхара]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів ; Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. - 357 с.
7. Строков І. В. Правові та моральні засади застосування криміналістичних засобів / І. В. Строков ; Національна академія внутрішніх справ України. - К. : [б.в.], 2003. - 325 с.
8. Уманець О.В. Етикет у просторі спілкування та професійній діяльності юриста: [навч. посіб.] / О. В. Уманець, М. В. Ценко. – Х. : Колегіум, 2011. – 147 с.
9. Шульга А. О. Моральність кримінально-процесуальних відносин: монографія / А. О. Шульга ; Донец. юрид. ін-т. - Донецьк : Ноулідж, 2012. - 243 с.
10. Юридична деонтологія : підручник / С. П. Погребняк та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Нац. акад. прав. наук України О. В. Петришина ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2014. - 245 с.

ТЕМА 12. ДЕФОРМАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ УПРАЦІВНИКІВ ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття деформації.
2. Деформації моральної свідомості.
3. Професійна деформація правників.
4. Етапи профдеформації.
5. Класифікація осіб, які потрапляють під деформуючий вплив.
6. Профілактичні заходи, щодо зменшення моральної деформації.

Література:

1. Гребеньков Г.В. Юридична етика : навч. посібник для вузів / Г. В. Гребеньков, Д. П. Фіолевський. - 4-те вид. - К. : Алерта, 2011. - 288 с.
2. Етика та естетика: навч. посібник. / за ред. В. Л. Петрушенка. – Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2011 – 308 с.
3. Скакун О.Ф. Юридическая деонтология / О.Ф. Скакун., Н.И. Овчаренко. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://www.twirpx.com/file/130236/> – Назва з екрану.
4. Сливка С.С. Юридична деонтологія : [підручн.]. – [вид.3-тє, переробл. і доп.] / С.С. Сливка. – К. : Атіка, 2012. – 296 с.

ДОДАТКИ

Додаток А – Орієнтовний перелік питань до заліку

1. Етика, моральність, мораль: співвідношення понять.
2. Види етики. Авторитарна та гуманістична етика.
3. Структура етики.
4. Нормативна етика: загальна характеристика.
5. Вищі моральні цінності в системі нормативної етики.
6. Прикладна етика: сутність та структура.
7. Ситуативна етика: етика суспільних та інтимних відносин.
8. Етика ділового спілкування: предмет та специфіка.
9. Історія етичних вчень: етика Стародавнього Сходу та Античності.
10. Історія етичних вчень: етика Середньовіччя та Відродження.
11. Історія етичних вчень: етика Нового часу.
12. Основні напрямки етики ХХ ст.
13. Мораль як система принципів, норм та ідеалів.
14. Моральна свідомість та її структура.
15. Моральні відносини та їх види.
16. Моральна поведінка та її структура.
17. Основні функції моралі.
18. Виникнення моралі: релігійна, натуралістична, соціологічна концепції.
19. Історичний розвиток моральності: основні етапи та їх характеристика.
20. Вищі моральні цінності.
21. Страждання та співчуття.
22. Свобода та відповідальність.
23. Борг та совість.
24. Честь та гідність.
25. Смысл життя. Щастя.
26. Дружба як найвища моральна цінність.
27. Етика любові.
28. Етикет як зовнішній прояв моральної культури.
29. Місцеетики юриста в системі соціогуманітарного знання.
30. Об'єкт та предмет етики юриста.
31. Нормативний, інтерпретуючий та прикладний аспект етики юриста.
32. Загальна характеристика етичних категорій
33. Структура моралі.
34. Категорії моральної свідомості
35. Категорії моральної самосвідомості
36. Добро та зло.
37. Совість.
38. Справедливість.
39. Благо.
40. Вибір.

41. Поняття та зміст професійної етики.
42. Етика як базова основа права. Співвідношення моралі та права.
43. Поняття професійної етики юриста.
44. Моральні установки та принципи як базовий зміст правових актів.
45. Загальна характеристика правової культури юриста.
46. Професійна правосвідомість юриста.
47. Поняття, зміст та форми прояву моральної, інформаційної, естетичної культури юриста.
48. Службовий етикет юриста.
49. Деформація правосвідомості юриста: причини та наслідки.
50. Професійне вигорання юриста.
51. Деформація моральної свідомості юриста.
52. Засоби профілактики професійної деформації та вигорання.
53. Принципи етики правоохоронця
54. Взаємовідносини з громадянами: моральні засади.
55. Моральні принципи у спілкуванні з колегами.
56. Норми етикету у професійній діяльності правоохоронця.
57. Суддівська етика.
58. Правосуддя та справедливість: гармонія і конфлікт.
59. Етикет судових дебатів.
60. Моральні колізії правосуддя.